

ΑΝΩΤΑΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

(Άρθρο 23(3)(β)(i) του Ν.33/64 – Μεταβατικές Διατάξεις)

Έφεση κατά απόφασης Διοικητικού Δικαστηρίου Αρ.110/2018

7 Φεβρουαρίου, 2024

[Τ. ΨΑΡΑ-ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ, ΣΤ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ, Η. ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Δ/ΣΤΕΣ]

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΕΛΗΜΑΤΣΗΣ

Εφεσείων

Και

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, μέσω
ΔΙΟΙΚΗΤΗ 355 Ε.Μ. ΑΡΜΑΤΩΝ

Εφεσίβλητοι

Αχ.Αιμιλιανίδης με Α. Παπαμιχαήλ (κα) για Α. & Α. Κ. Αιμιλιανίδης, Κ.
Κατσαρός & Σ/τες ΔΕΠΕ, για Εφεσείοντα

Μ.Δρυμιώτου, (κα), Δικηγόρος της Δημοκρατίας Α΄, για Γενικό
Εισαγγελέα, για Εφεσίβλητους

Δικαστήριο: Η απόφαση είναι ομόφωνη και θα δοθεί
από τη Δικαστή Τ.Ψαρά-Μιλτιάδου.

Α Π Ο Φ Α Σ Η

ΨΑΡΑ-ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ, Δ.: Ο Εφεσείων ως Αιτητής προσέφυγε στο Διοικητικό Δικαστήριο επιδιώκοντας ακύρωση απόφασης των Εφεσιβλήτων-καθ'ων η αίτηση με την οποία του επέβαλαν πειθαρχική ποινή τετραήμερης κράτησης (κατ'οίκον) κοινοποιηθείσα σ'αυτόν κατά την 5.8.2015.

Ο Εφεσείων υπηρετούσε στην Εθνική Φρουρά ως εθελοντής πενταετούς υποχρέωσης από το 1996, προήχθη στο βαθμό του Επιλοχία από το 2004, όπου και υπηρετούσε κατά τον ουσιώδη χρόνο.

Στις 26.1.2015 ο Εφεσείων είχε υποβάλει στην Επίτροπο Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Επίτροπο) καταγγελία-παράπονο ότι υπήρξε δυσμενής διάκριση του ιδίου (και άλλων υπαξιωματικών της Εθνικής Φρουράς) επί το ότι κατά το χρόνο διαμονής τους στην Ελλάδα, οι Αξιωματικοί διέμεναν σε ξενοδοχείο, ενώ οι Υπαξιωματικοί κρίθηκε πως θα έπρεπε να διαμένουν σε θέρετρο Αξιωματικών, 35 χιλιόμετρα μακριά από την πόλη της Κατερίνης.

Στην έγγραφη διαμαρτυρία του ο Εφεσείων επεσύναψε Διαταγές, Εγκυκλίους και Διαταγή του ΓΕΕΦ για την μετάβαση του στην Ελλάδα, σε συγκεκριμένο κατονομαζόμενο πεδίο βολής, για σκοπούς εκπαίδευσης.

Το Υπουργείο Άμυνας απάντησε στην Επίτροπο, ότι η διαταγή είχε τροποποιηθεί και όλοι οι συμμετέχοντες θα παρέμεναν σε διαμερίσματα στα ΚΑΑΥ. Μερικοί εξ αυτών, με δικά τους έξοδα, έμεναν σε ξενοδοχεία. Ο Εφεσείων επέλεξε να διαμένει σε σπίτι οικείου προσώπου του.

Στον Καν.3 των Πειθαρχικών Κανονισμών της Εθνικής Φρουράς προβλέπεται πως κάθε μέλος διαπράττει πειθαρχικό παράπτωμα εάν διαπράξει αδίκημα εναντίον του Νόμου, ... ή οποιαδήποτε παραπτώματα τα οποία εκτίθενται στον Πρώτο Πίνακα (Πειθαρχικός Κώδικας) των Κανονισμών. Σύμφωνα με την παράγραφο (5) «εχεμυθίας παραβίασης» αποτελεί παραβίαση του καθήκοντος εχεμύθειας μέλους του στρατού όταν:

«(δ) άνευ της δεούσης εξουσιοδότησεως επιδείξη εις πρόσωπον μη ανήκον εις την Δύναμιν οιονδήποτε βιβλίον ή γραπτόν ή τυπωμένον έγγραφον ανήκον εις την Δύναμιν ή την Κυβέρνησιν,»

Το πρωτόδικο Δικαστήριο διαφωνώντας με τη θέση της πλευράς του Εφεσείοντος πως τιμωρήθηκε για την υποβολή παραπόνου στην Επίτροπο, καταλήγει ως εξής:

«Δεν έχω καμιά αμφιβολία ότι τα κύρια στοιχεία του αδικήματος, όπως αναφέρονται στην πιο πάνω παράγραφο 5(δ) του Πρώτου Πίνακα, είναι η απουσία της δέουσας εξουσιοδότησης για επίδειξη εγγράφου ανήκον εις τη Δύναμη (ή την Κυβέρνηση). Πολύ ορθά αναφέρει ο κύριος Σταυρινός ότι κατά την περιγραφή του αδικήματος έγινε αναφορά στην υποβολή παραπόνου προς την Επίτροπο Διοικήσεως, για να τονιστεί στη διαταγή του Διοικητή με την περιγραφή των γεγονότων όχι η υποβολή παραπόνου, αλλά το συγκεκριμένο

αδίκημα, που ήταν η κοινοποίηση, χωρίς καμιά έγκριση, διαβαθμισμένων εγγράφων, τα οποία ο αιτητής είχε νόμιμα στην κατοχή του, παραβιάζοντας το καθήκον εχεμύθειας που επέβαλλε στο αιτητή πριν από την οποιανδήποτε κοινοποίηση ή επίδειξη των σχετικών εγγράφων που ανήκουν στη Δύναμη, την εξασφάλιση της δέουσας έγκρισης. Ως προς αυτό ο αιτητής δεν έχει αναπτύξει κανένα λόγο ακυρώσεως. Ούτε υπέδειξε στο Δικαστήριο με ποιον τρόπο και ποιος από τους ανώτερους του, του στέρησε την ευκαιρία να εξασφαλίσει την απαιτούμενη εξουσιοδότηση για να επισυνάψει τα έγγραφα που είχε νόμιμα στην κατοχή του στο παράπονο του προς την Επίτροπο Διοικήσεως. Περαιτέρω, ο αιτητής παρέλειψε να υποστηρίξει προς το Δικαστήριο ποια επιτακτική ανάγκη επέβαλλε ταυτόχρονα με την υποβολή του παραπόνου προς την Επίτροπο Διοικήσεως, να επισυναφθούν οι διαταγές και ή διαβαθμισμένα έγγραφα του Στρατού και για τα οποία επιβαλλόταν βάσει του καθήκοντος εχεμύθειας όπως σε κάθε περίπτωση κοινοποίησης και ή επίδειξης τους προς οποιονδήποτε δεν ανήκε εις τη Δύναμη, να εξασφαλιστεί προηγουμένως η δέουσα έγκριση. Σύμφωνα με τον περί Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμο, ο Επίτροπος Διοικήσεως έχει ευρύτατες αρμοδιότητες να διεξάγει έρευνα και να αναζητεί έγγραφα στα οποία ο αιτητής κάλλιστα μπορούσε να αναφερθεί, καθώς και στο περιεχόμενο τους με περιγραφή του κατά την υποβολή του παραπόνου, χωρίς να τα κοινοποιήσει και ή κάλλιστα να τα κοινοποιήσει, αφού όμως εξασφάλιζε εκ των προτέρων άδεια. Επομένως το καθήκον εχεμύθειας καθόλου δεν στερούσε στον αιτητή το δικαίωμα αναφοράς προς τας αρχάς και ή την υποβολή παραπόνου προς την Επίτροπο Διοικήσεως και ή την άσκηση των συνταγματικών του δικαιωμάτων, αφού ακόμα και αν αυτό απαιτείτο (δηλαδή η ταυτόχρονη κοινοποίηση υπηρεσιακών εγγράφων με την υποβολή του παραπόνου), ο αιτητής είχε την ευκαιρία να επικαλεστεί το καθήκον εκ του Πειθαρχικού Κανονισμού για εχεμύθεια, που δεν του επέτρεπε παρά μόνο μετά από εξασφάλιση άδειας να κοινοποιήσει τα έγγραφα.

Υπό αυτές τις περιστάσεις δεν διαπιστώνω την παράβαση οποιουδήποτε νόμου και ή του Συντάγματος, καθώς και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, λόγους ακύρωσης που ο αιτητής απέτυχε υπό τις περιστάσεις, όπως τις έχω αναλύσει, να τεκμηριώσει».

Ο Εφεσείων, μετά την απόρριψη της προσφυγής του καταχώρησε την παρούσα έφεση, η οποία περιλαμβάνει τέσσερις λόγους έφεσης:

Το Πρωτόδικο Δικαστήριο εσφαλμένα δεν έλαβε υπόψη τις πρόνοιες του **άρθρου 11(στ)** του **περί Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμου, Ν. 3/1991** η οποία όχι μόνο συγκρούεται, αλλά και υπερισχύει της διάταξης 3 των

Πειθαρχικών Κανονισμών της Εθνικής Φρουράς, κρίνοντας εσφαλμένα ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν παραβιάζει οποιοδήποτε Νόμο (πρώτος λόγος έφεσης), εσφαλμένα απέδωσε αυξημένη βαρύτητα στο γεγονός ότι ο Εφεσείων δεν είχε επιδείξει επιτακτική ανάγκη επισύναψης των εγγράφων κατά την υποβολή του παραπόνου στην Επίτροπο ή και δεν είχε προσκομίσει ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου στοιχεία με τα οποία να καταδεικνύεται η στέρηση της απαιτούμενης έγκρισης από τους Εφεσίβλητους για επισύναψη των εγγράφων κατά την υποβολή του παραπόνου του Εφεσείοντα στην Επίτροπο με αποτέλεσμα το πρωτόδικο Δικαστήριο εσφαλμένα να κρίνει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν παραβιάζει τον Νόμο και το Σύνταγμα (δεύτερος λόγος έφεσης), εσφαλμένα παραγνώρισε ότι το να τίθενται όροι για την άσκηση ενός δικαιώματος, εν προκειμένω το δικαίωμα υποβολής παραπόνου στην Επίτροπο, συνιστά αδικαιολόγητο περιορισμό του δικαιώματος και εν προκειμένω παραγνώρισε τη ρητή νομοθετική πρόνοια κατά τρόπο ώστε να περιορίσει την άσκηση του δικαιώματος κατ' αντίθεση προς το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ (τρίτος λόγος), εσφαλμένα, τέλος, έκρινε ότι η κοινοποίηση των εγγράφων από τον Εφεσείοντα στην Επίτροπο παραβίασε το καθήκον εχεμύθειας σύμφωνα με το οποίο σε κάθε περίπτωση κοινοποίησης ή και επίδειξης διαβαθμισμένων εγγράφων προς οποιοδήποτε δεν ανήκε στην Δύναμη (ή την Κυβέρνηση) (τέταρτος λόγος).

Παρά τη διαφορετική εν μέρει διατύπωση των τεσσάρων λόγων έφεσης, ουσιαστικά μπορούν να εξετασθούν σωρευτικά, αφού σκοπούν να πλήξουν την πιο πάνω προσέγγιση του πρωτόδικου Δικαστηρίου πως εσφαλμένα δεν έκρινε πως η πειθαρχική υπόθεση και ποινή, στην ουσία περιόρισε την άσκηση δικαιώματος του Εφεσείοντα για παράπνοο στην Επίτροπο κατά παράβαση του Νόμου, του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ.

Το Άρθρο 11(στ)(i) του περί Επιτρόπου Διοικήσεως Νόμου, Ν.3/1991 καθιστά αδίκημα, μεταξύ άλλων, την επιβολή τιμωρίας από ένα πρόσωπο σε άλλο επειδή το τελευταίο πρόσωπο «υπέβαλε ή προτίθεται να υποβάλει οποιοδήποτε παράπνοο για να εξεταστεί από τον Επίτροπο», ή **(ii)** «χορήγησε ή παρουσίασε ή προτίθεται να χορηγήσει ή να παρουσιάσει οποιαδήποτε πληροφορία ή έγγραφα στον Επίτροπο».

Η πλευρά του Εφεσείοντα προτάσσει αυτή τη διάταξη για να δώσει απαξία στην όλη πειθαρχική διαδικασία, αλλά και για να αποδείξει το εσφαλμένο της πρωτόδικης κρίσης.

Δεν θα συμφωνήσουμε. Είναι σαφές - και το πρωτόδικο Δικαστήριο το διαχωρίζει - πως δεν ήσαν ούτε η καταγγελία, μήτε η παρουσίαση

εγγράφων στην Επίτροπο, οι πράξεις για τις οποίες διώχθηκε και τιμωρήθηκε ο Εφeseίων, ώστε να τίθεται θέμα εφαρμογής της πιο πάνω διάταξης **11(στ) του Νόμου**, είτε του **Συντάγματος (Άρθρο 19)** είτε της **ΕΣΔΑ (άρθ.10)** για την ελευθερία έκφρασης και λόγου, ειδικά σε σχέση με τον εργασιακό χώρο. Μάλιστα, ο ευπαίδευτος συνήγορος προτάσσει πλούσια ευρωπαϊκή νομολογία επί του θέματος (όπως την **Jersild v. Δανίας No.15890/89, ημερ. 23.9.1994, Gormus and others v. Turkey – 19085/07, 19.1.2016** και άλλες). Ειδικά δε επικαλέσθηκε σε σχέση με στρατιωτικούς την υπόθεση **Grigoriades v. Greece (121/1996/740/939), 25.11.1997.**

Έχουμε μελετήσει τις αποφάσεις τις οποίες ο κ.Αιμιλιανίδης έχει προσκομίσει. Εκτός βεβαίως του γεγονότος ότι αφορούν κυρίως το Άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και διάφορες πτυχές παραβίασης του δικαιώματος έκφρασης, όπως ειλικρινά δέχθηκε ο ευπαίδευτος συνήγορος, δεν έχουν κοινά χαρακτηριστικά με την παρούσα υπόθεση για να μας απασχολήσουν περαιτέρω, παρά το ευρύτερο νομικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν (αφορούν κυρίως δημοσιογράφους και το καθήκον ενημέρωσης ή αποκάλυψης πηγών)

Ο κ.Αιμιλιανίδης βάσισε μέρος των επιχειρημάτων του στη θεώρηση ότι ο όρος αυτός που τίθεται μέσω του πειθαρχικού Κανονισμού, για παροχή εξουσιοδότησης, πλήττει στην ουσία του την αποτελεσματικότητα της θεραπείας που προσφέρει το Άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και ο ίδιος ο Νόμος 3/1991, ειδικά το Άρθρο 11(στ) ανωτέρω. Προς τούτο δε επικαλέστηκε το Σύγγραμμα **«The Principle of Effectiveness», Γ.Σεργίδη, Strasbourg, 2022**, στο κεφάλαιο “Elaborative summary and concluding remarks» σελ.131 κ.ε. όπου διαβάζουμε “The Court has an inherent and statutory task and role in interpreting and applying the Convention’s provisions effectively» και παρακάτω: “Effectiveness» is an essential norm or element or characteristic of the inherent power of the Court to perform its statutory obligation under Article 32 of the Convention to interpret and apply the Convention provisions in a practical and effective way”.

Δεν έχουμε αμφιβολία ότι η ως άνω αποκαλούμενη ως ερμηνευτική αρχή, πρακτικά και ως μέρος της καθημερινής δικανικής πραγματικότητας μας, εφαρμόζεται, όταν ακριβώς το Δικαστήριο εξετάζει – για να καταλήξει – τις εκάστοτε περιστάσεις που συνθέτουν την κάθε υπόθεση.

Υπό αυτή λοιπόν την έννοια το πρωτόδικο Δικαστήριο προσμέτρησε τις ιδιομορφίες της υπόθεσης τονίζοντας στην ουσία ότι το δικαίωμα έκφρασης δεν έχει πληγεί διότι δεν είχε καταδειχθεί ότι τα έγγραφα αυτά (διαταγές στρατού κ.ά.) ήσαν αναγκαία στην υποβολή παραπόνου αλλά πολύ περισσότερο στο ότι δεν είχε ακολουθηθεί η πρόνοια του που αφορούσε το στρατό στον οποίο ο ίδιος ήταν οικειοθελώς μέλος με τη ταυτόχρονη ανάληψη καθηκόντων και υποχρεώσεων. Και ειδικά στο γιατί δεν έχει εξασφαλίσει σχετική εξουσιοδότηση για την χρήση αυτών των εγγράφων.

Έχουμε ιδιαίτερα σταθεί και στην **Grigoriades** (ανωτέρω) που αφορά μέλος του στρατού.

Σύμφωνα με το Σύγγραμμα **«Η δίκαιη ισορροπία», Ι. Σαρμά, εκδ. 2018, σελ. 214**, στο κεφάλαιο που αφορά την ελευθερία έκφρασης, αναφέρεται πως, όταν οι στρατιωτικοί «εκφράζουν τη γνώμη τους, είτε επί υπηρεσιακών θεμάτων είτε ως πολίτες συμμετέχοντας στην πολιτική ζωή, «η έκφραση» αυτή υπάγεται κατ'άρχην στο πεδίο προστασίας που παρέχεται από το άρθρο 10, υπό την επιφύλαξη βεβαίως των περιορισμών που ορίζονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού. Έτσι, ένας στρατιωτικός μπορεί να εκφράζει σε αναφορά του προς τους ιεραρχικά προϊσταμένους του τη γνώμη του για την υπηρεσιακή του κατάσταση και την εν γένει κατάσταση της υπηρεσίας για την οποία

γνωρίζει, διότι η ελευθερία εκφράσεως δεν σταματά στις πύλες του στρατώνα ...»

Δεν διαφωνούμε πως το δικαίωμα έκφρασης δεν σταματά στις πύλες του στρατεύματος. Όμως, είναι δεκτό πως θα υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί στον τρόπο άσκησης του, που αφορούν την ιδιότητα ενός μέλους του στρατού, οι οποίοι όροι, κατ'αρχήν, συναρτώνται με την προστασία της δημοσίας ασφαλείας.

Όπως λέχθηκε στη ***Vereinigung demokratischer Soldaten Osterreichs and Gubi v. Austria, 19.12.1994, series A, no.302, p.17, par. 36:***

«Article 10 applies to servicemen just as it does to other persons within the jurisdiction of the Contracting States, but “ .... The proper functioning of an army is hardly imaginable without legal rules designed to prevent servicemen from undermining military discipline.....”

Στην υπόθεση ***Engel and others v. the Netherlands appl.no 5100/71 κ.ά. 8.6.1976*** αναφέρθηκε ότι το άρθρο 10 εφαρμόζεται και για στρατιωτικούς πλην όμως όχι χωρίς νομικές προϋποθέσεις οι οποίες έχουν σκοπό να εμποδίσουν τους στρατιωτικούς από του να υποβαθμίσουν τη σημασία της στρατιωτικής πειθαρχίας.

Εν προκειμένω, εκείνο που θεωρήθηκε αξιόποιο με την επίκληση του πειθαρχικού κανονισμού, ήταν η άνευ της δέουσας εξουσιοδότησης παροχή εγγράφων. Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι τέτοια εξουσιοδότηση δεν ζητήθηκε από τον Εφεσείοντα και συνεπώς δεν υπήρξε άρνηση χορήγησης αυτής.

Ισχύουν κατ'αναλογία αυτά που λέχθηκαν στη **Soares v. Portugal, applic. no.79972/12, 21.6.2016** στην οποία και πάλι ο αιτητής ήταν αξιωματικός του στρατού:

«48. As to the addressee of the disclosure, the Court observes that the applicant was aware that he had internal channels within the hierarchy of the National Republican Guard to which he could have reported the rumour – namely, as pointed out by the Government, the commander of his territorial post or the commander of the territorial unit (see paragraph 33 above). Notwithstanding that, he did not convincingly explain why he did not disclose the allegations to a superior. By not doing so, the applicant did not comply with the chain of command and denied his hierarchical superior the opportunity to investigate the veracity of the allegations”.

Ο Εφεσείων, είναι μέλος ενός Σώματος στο οποίο η πειθαρχία είναι ο πυρήνας της λειτουργίας του. Ένας από τους Κανόνες στην κρινόμενη περίπτωση, ήταν η επιδίωξη λήψης εξουσιοδότησης για χρήση εγγράφων του Στρατού για οποιονδήποτε σκοπό. Όφειλε, συνεπώς, ο Εφεσείων να συμμορφωθεί με αυτή την πρόνοια. Χωρίς προηγούμενη συμμόρφωση δεν δύναται να παραπονείται. Κατ'αναλογίαν ισχύει η **Κακούρη v. Επάρχου Αμμοχώστου κ.ά. (2004)1Α Α.Α.Δ. 8** και **Φυρίλλα v.**

Δημοκρατίας ΕΔΔ αρ. 3/18, 12.12.2023). Συνεπώς, δεν ισχύουν τα όσα λέχθηκαν για κατ'ίσχυρισμόν παραβίαση του Συντάγματος ή της ΕΣΔΑ. Δεν είναι, εν τέλει, το δικαίωμα έκφρασης που αφορά η όλη υπόθεση, εφόσον δεν υπήρξε στέρηση του δικαιώματος αναφοράς ή παραπόνου, όπως εξηγήθηκε πρωτοδίκως (βλ. πιο πάνω).

Υιοθετούμε πλήρως την αιτιολογία και το σκεπτικό του πρωτόδικου Δικαστηρίου, επικυρώνοντας την κρίση του. Με βάση τα πιο πάνω και οι τέσσερις λόγοι έφεσης απορρίπτονται.

Η έφεση απορρίπτεται με €2,500 έξοδα υπέρ των Εφεσιβλήτων.

Τ. Ψαρά-Μιλτιάδου, Δ.

Στ. Χατζηγιάννη, Δ.

Η. Γεωργίου, Δ.